

SciPub.de

REPORTS

OF ACADEMIC SCIENCE RESEARCH

Reports of European Academic Research

December,
2021

The material published in the journal reflects the opinions of the authors, which may not always coincide with the position of the Editorial Board.

Publisher:
“EASR”
SciPub.de

© EASR
© SciPub.de

2021

CONTENTS

BUSINESS, ECONOMICS & MANAGEMENT	3
ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ БАНКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МУАММОЛАРИ.....	4
HEALTH & MEDICAL SCIENCE	10
EVALUATION OF DIAGNOSTIC AND DIFFERENTIAL DIAGNOSTIC CHARACTERISTICS OF REVERSIBLE CEREBRAL VASOCONSTRICTIVE SYNDROME	11
HUMANITIES, LITERATURE & ARTS	26
FORMATION OF SHORT-STORY CYCLE.....	27
SOCIAL SCIENCES.....	30
THE CONCEPT AND SIGNIFICANCE OF INDIVIDUAL LABOR DISPUTES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	31
WAYS OF REALIZATION OF THE HUMANISTIC DIRECTION FORMATION OF KEY COMPETENCIES OF STUDENTS BY MEANS OF IMPLEMENTING A PERSONALITY-ORIENTED APPROACH TO THE EDUCATIONAL PROCESS.....	38

Business, Economics & Management

- ***Accounting & Taxation***
- ***Business, Economics & Management (general)***
- ***Development Economics***
- ***Economic History***
- ***Economic Policy***
- ***Economics***
- ***Educational Administration***
- ***Emergency Management***
- ***Entrepreneurship & Innovation***
- ***Finance***
- ***Game Theory and Decision Science***
- ***Human Resources & Organizations***
- ***International Business***
- ***Marketing***
- ***Strategic Management***
- ***Tourism & Hospitality***

ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ БАНКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МУАММОЛАРИ.

И.Х. Собиров

и.ф.н. СамДАҚИ

Азиза Расулова

Сам ИСИ, магистрант

Аннотация: в статье показаны проблемы развития цифровой банк в Узбекистане, а также предложены конкретные рекомендации.

Аннотация: Мақолада Ўзбекистонда рақамли банк ривожлантириш муаммолари ўрганилган ва аниқ таклифлар берилган.

Annotation: The article shows the problems of the development of digital banking in Uzbekistan, as well as specific recommendations

Калит сўзлар: рақамли банк, онлайн таҳлил, масофавий банк маҳсулоти.

Ключевые слова: Цифровой банкинг, интерактивный анализ, дистанционный банковский продукт.

Keywords: Digital Bank, interactive analysis, remote banking product

Тараққиёт истеъмол бозорини ҳам кескин ўзгаришига сабаб бўлади. Истеъмолчиларнинг истак ва хоҳишлари ҳам замонда пайдо бўлаётган тенденцияларга хос бўлиб бормоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида таъкидланганидек, “тараққиётга эришиш учун рақамли билимлар ва замонавий ахборот технологияларини эгаллашимиз зарур ва шарт. Бу бизга юксалишнинг энг қисқа йўлидан бориш имкониятини беради. Зеро, бугун дунёда барча соҳаларга ахборот технологиялари чуқур кириб бормоқда. Албатта, рақамли иқтисодиётни шакллантириш керакли инфратузилма, кўп маблағ ва меҳнат ресурсларини талаб этишини жуда яхши биламиз. Бироқ, қанчалик қийин бўлмасин, бу

ишга бугун киришмасак, эртага жуда кеч бўлади. Шу боис, рақамли иқтисодиётга фаол ўтиш – келгуси 5 йилдаги энг устувор вазифаларимиздан бири бўлади.

Рақамли технологиялар нафақат маҳсулот ва хизматлар сифатини оширади, ортиқча харажатларни камайтиради”.

Президент таъкидлаганидек банк тизими рақамли технологияларни қўллаш, янги банк маҳсулотларини жорий этиш ва дастурий таъминотлар бўйича замон талабларидан 10-15 йил орқада қолмоқда.

2021 йилдан бошлаб ҳар бир банкда кенг қўламли трансформация дастурлари амалга оширилмоқда. Бу борада банкларимизнинг капитал, ресурс базаси ва даромадларини оширишга алоҳида эътибор берилмоқда.

Хизмат кўрсатиш ва сотиш бозори ўзгариш билан биргаликда, банк сектори ҳам ўзгариб бормоқда. Умумий олиб қараганда – бозор виртуал оламга трансформация бўлиш жараёнида.

Банкларни ривожланиш тарихига эътибор берадиган бўлсак, дастлаб банклар фақат ўз филиаллари орқали хизмат кўрсатишни ташкил этган бўлса, кейинчалик:

- 1970 йилларда банкоматлар ихтиро қилинди.
- 1980 йилларда банкларда колл – центр орқали хизмат кўрсатиш жорий

қилинди.

- 1990 йилларда интернет банкинг ва 2000 йилларга келиб эса банк тизимига интернет ва мобиль технологиялар кириб келди. Электрон тижорат ривожлана бошлади.

- 2010 йилдан бошлаб Европа ва АКШда анъанавий банкларни рақамли банкга трансформацияси бошланди. Натижада банклар ўз филиалларини қисқартира бошлади.

Рақамли банк – Банк бизнесидаги янги модель. Интернет технологияларга

асосланган ҳолда масофадан банк хизматларини mijozларга етказиб бериш тушунилади.

Рақамли банкка ўтиш - банк бозорида рақобатдош бўлиш ва самарага эришиш учун қуйдагилар талаб этилади:

Мижоз учун ишлаш

- Мижоз тўғрисида барча маълумотларга эга бўлиш (“золотая запись”)
- Мижоз ҳаракатларини ва тарихини таҳлил қилиш
- Ўз фокусини юқори технологияларга йўналтириш

Рақамли хизматларни кўрсатиш:

- “Қийин” махсулотлар бўйича ягона дарча
- Товар ва хизматлар учун Маркетплейс
- Роботизацияни жорий этиш

Офисларда хизмат кўрсатишдан рақамли каналларга ўтиш

- Сайт ва мобил иловалар
- Талабларни олдиндан била олиш

- бир нечта турли хил тизимларни, хизмат каналларини ёки коммуникацияларни ягона ойна (дарчада, хавола, тугмача) орқали тақдим этиш (Омниканальность) принципларини жорий этиш

Онлайн таҳлил ва ўзини ўзи ўқитувчи технологияларни (искусственный интеллект) жорий этиш

- Нейрон тизимлардан фойдаланиш
- Очик маълумотлар базаларидан фойдаланиш
- Big Data таҳлили асосида прогнозлаштириш

Ижтимоий тармоқларда актив позицияга эга бўлиш, рақамли маркетинг инструментларидан фаол фойдаланиш – рақамли банкнинг ҳаракатлантирувчи воситаси ҳисобланади. Чунки рақамли банкнинг асосий истеъмолчилари интернет тармоғини фаол фойдаланувчиларидур.

Ижтимоий тармоқларнинг рақамли банкни ривожлантиришдаги аҳамияти қуйдагилардан иборат:

1. Банк маҳсулотлари ва хизматлари тўғрисидаги маълумотларни тез тарқалишига олиб келади;
2. Банкнинг молиявий маслаҳатчи сифатида роли ортиб боради;
3. Аҳолининг молиявий саводхонлигини тез ривожланади;
4. Ижтимоий тармоқларда фойдаланувчилар ўртасида ўзаро таклиф ва тавсияларга ишонч ортиб боради;
5. Ижтимоий тармоқда банк фойдаланувчилар билан ҳамкорликда ҳеч қандай коррупциясиз мулоқот қилиш майдони юзага келади. Улар билан фақат сотиш эмас балки таклиф ва тавсияларга асосланган муносабат ўрнатилади. Бунинг натижасида фойдаланувчилар – потенциал мижозлар ўртасида банкга нисбатан ишонч пайдо бўлади, банк промоуторлари сони ортади.

Рақамли технологиялар даврида мижозларни жалб қилиш ва банк имиджини оширишнинг энг самарали воситаси – бу банкнинг ижтимоий тармоқлардаги фаоллигини ошириш ва ривожлантиришидир.

Ўзбекистонда рақамли банк жорий қилишдаги муаммолар:

1. Жисмоний шахслар ва ЯТТлар учун ягона идентификация тизимининг мавжуд эмаслиги;
2. Банк махсулот ва хизматларини масофадан сотиш имконини беришга тўсқинлик килувчи норматив хужжатларнинг мавжудлиги;
3. Бизнес жараёнларнинг тўлиқ автоматлашмаганлиги;
4. Скоринг тизимининг мавжуд эмаслиги;
5. Мажбурий ташқи тизимлар (НИКИ, гаров реести ва бошқалар) билан интеграция йўлга қўйилмаганлиги;
6. ЕОПЦ билан маълумотлар алмашишдаги муаммолар.

Рақамли банкингни жорий қилишда амалга ошириш лозим бўлган ишлар:

1. Чакана банк махсулот ва хизматларини стандартлаштириш. Барча худудларда ягона тариф сиёсатини юритиш.
2. Банкни ижтимоий тармоқлардаги фаоллигини ошириш.
3. Интернет маркетинг (SMM) командасини ташкил қилиш.
4. Банк сайтида белгиланган махсулот ва хизматлар учун онлайн заявкаларни амалиётга жорий қилиш.
5. Масофадан банк махсулотларини сотиш ва ривожлантириш командасини ташкил қилиш.
6. Мижозларни сегментларга ажратиш ва хизмат кўрсатиш моделини ишлаб чиқиш.
7. Масофавий сотиш каналлари: веб-сайт, мобиль банкинг, ижтимоий тармоқлар, колл центр функционалларини қайта кўриб чиқиш ва ривожлантириш. CRM билан интеграция қилиш.

8. Масофадан банк хизматларини кўрсатиш тизимлари (мобил ва интернет банкинг) тизимларини такомиллаштириш.

Health & Medical Science

- Addiction
- AIDS & HIV
- Alternative & Traditional Medicine
- Anesthesiology
- Audiology, Speech & Language Pathology
- Bioethics
- Biomedical Technology
- Cardiology
- Child & Adolescent Psychology
- Clinical Laboratory Science
- Communicable Diseases
- Critical Care
- Dentistry
- Dermatology
- Developmental Disabilities
- Diabetes
- Emergency Medicine
- Endocrinology
- Epidemiology
- Gastroenterology & Hepatology
- Genetics & Genomics
- Gerontology & Geriatric Medicine
- Gynecology & Obstetrics
- Health & Medical Sciences (general)
- Heart & Thoracic Surgery
- Hematology
- Hospice & Palliative Care
- Immunology
- Medical Informatics
- Medicinal Chemistry
- Molecular Biology
- Natural Medicines & Medicinal Plants
- Neurology
- Neurosurgery
- Nuclear Medicine, Radiotherapy & Molecular Imaging
- Nursing
- Nutrition Science
- Obesity
- Oncology
- Ophthalmology & Optometry
- Oral & Maxillofacial Surgery
- Orthopedic Medicine & Surgery
- Otolaryngology
- Pain & Pain Management
- Pathology
- Pediatric Medicine
- Pharmacology & Pharmacy
- Physical Education & Sports Medicine
- Physiology
- Pregnancy & Childbirth
- Primary Health Care
- Psychiatry
- Psychology
- Public Health
- Pulmonology
- Radiology & Medical Imaging
- Rehabilitation Therapy
- Reproductive Health
- Rheumatology
- Social Psychology
- Surgery
- Toxicology
- Transplantation
- Tropical Medicine & Parasitology
- Urology & Nephrology
- Vascular Medicine
- Veterinary Medicine
- Virology
- Plastic & Reconstructive Surgery

EVALUATION OF DIAGNOSTIC AND DIFFERENTIAL DIAGNOSTIC CHARACTERISTICS OF REVERSIBLE CEREBRAL VASOCONSTRICTIVE SYNDROME

Tashkenov E.M.

Abduqadirov U.T.

Yaqubov O.Ya.

Mamatov M.A.

Quchqarova O.B.

Rakhmatullayev F.

Andizhan State Medical Institute.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5774318>

Aim: To study the diagnosis and differential diagnosis of recurrent cerebral vasoconstrictive syndrome.

Materials and methods: We selected 80 patients, aged 18-61 (average age 38.5 ± 11.1) of the Neurology Department in the Clinical Hospital of Andijan State Medical Institute. 26 (32%) were men and 54 (68%) were women. We performed MRI and MRI angiographic examination of the patient on a TOSHIBA (1.5T) MRI machine to study the blood flow rate in the brain, TCD or USDS, using the Lindegaard index to diagnose cerebral vascular vasospasm and laminar flow in the common carotid artery.

Obtained results: In the first group of patients (RCVS) patients complained of quick development (within a few minutes) of a severe headache (100%), nausea (90%), on brain MRI T1, T2, FLAIR and on the basis of "beads-shaped" vasoconstrictive changes (100%) in cerebral vessels in the study of vascular regimes the diagnosis was made. It was found that these vasoconstrictive changes persist for 3 months. In the second group (migraine) patients have been diagnosed according to the complaints (moderate or severe

headache, the development of headache in a few hours, nausea), anamnesis, clinical manifestations, neuroimaging characteristics.

Conclusion: 1. RCVS secondary headache is a part of migraine primary headaches.

2. In patients with RCVS headache develops more quickly than migraine. Intensity of headache. A severe type of headache is observed in RCVS Mild cognitive impairment has been detected in patients with RCVS, subjective impairment of cognitive activity has been detected in patients with migraine.

Key words: Reversible cerebral vasoconstriction syndrome, Fleming-Call syndrome, MR angiography, ultrasound dopplerography.

Introduction: Reversible cerebral vasoconstrictive syndrome (RCVS) is a clinical and radiological syndrome characterized by acute onset headache and segmental vasoconstriction in cerebral vessels [1], i.e., segmental vasoconstriction is eliminated within 3 months. [1,2,3]. RCVS is not considered as a separate disease [4], it is considered as a multiple disease characterized by recurrent vasoconstriction in cerebral vessels [3, 4, 11]. The term reversible cerebral vasoconstrictive syndrome (RCVS) is given by other names as well such as Coll-Fleming syndrome [1, 6, 7], postpartum angiopathy and lightning-like headache [48, 84, 104, 111].

Early and correct diagnosis of RCVS requires selection of the right tactics in the treatment of patients and avoidance of unnecessary diagnostic tests [5, 7]. However, the presence of several symptoms of common central nervous system diseases such as aneurysmal subarachnoid hemorrhage and primary cerebral vasculitis [7, 10] makes it difficult to diagnose RCVS [2, 3]. The most crucial symptom in the diagnosis of RCVS is segmental “beads-shaped” vasoconstriction [7, 10] which may not be observed in the early stages of the disease [3, 4, 10]. Clinicians and radiologists must know the specifics of the disease in patients with RCVS. In 2018 the RCVS has been marked as a part of

the secondary headaches by the numbers 6.7.3 in the 3rd edition of the International Classification of Headaches (the international classification of headache disorders, 3rd edition ICHD).

The first obligatory symptom of RCVS is a very severe headache that occurs acutely, the intensity of which rises to a maximum within a minute and patients experience a “lightning-like” headache. Focal neurologic symptoms and convulsive syndromes may or may not be observed during pain. Permanent signs of RCVS such as radiological signs include recurrent cerebral or multifocal vasoconstriction in the cerebral arteries, as well as in accordance with focal vasoconstriction changes in blood flow rate. It should be noted that the new diagnostic criteria have not yet been included in the classification of headaches and cerebrovascular diseases.

The first and most important diagnostic signs are: when a patient develops a single or recurrent episode of THH (Thunderclap headache), their symptomatic quality should be excluded, i.e. the onset of serious pathology (subarachnoid hemorrhage, arterial dissection, hemorrhagic or ischemic stroke and others); and careful clinical and instrumental (neuroimaging) examination should be done [6, 15, 16].

The second position: LH is of primary (benign) character if thorough clinical and recurrent (within 2 weeks from the onset of LH, which is necessary for the diagnosis of RCVS) neuroimaging and angiographic examinations do not detect organic brain damage.

Careful questioning of the patient, collection of medical history and objective examination are of a great importance. Possible triggers of THH episodes (severe cough, laughing, sexual tension, postpartum period, etc.), information on bad habits such as pre-episode drug use, substance abuse (drug abuse, alcoholism, intoxication), as well as detection of neurological deficits or convulsions in the clinical status manifestations are of diagnostic value.

As it was mentioned above, the appearance of segmental or multifocal vasoconstriction of the cerebral arteries is a typical symptom of RCVS (both primary and secondary in nature).

Therefore, the methods of choice in the instrumental diagnosis of the causes of THH are neuroimaging - magnetic resonance imaging (MRI) of the brain, including MRI-angiography (MRA) and MR - venography (MRV). In MRA multifocal vasoconstriction occurs in the form of a “rosary” [12]. The high sensitivity and specificity of MRA in the diagnosis of RCVS refer it to the "gold" diagnostic standard.

Objective difficulties associated with the diagnosis of RCVS should also be noted. Firstly, vasoconstriction may not be detected during MRA in the early stages of RCVS. Secondly, even if the phenomenon of vasoconstriction persists at the end of episodes of THH (neurotransmission picture of RCVS persists for 12 weeks and only after this period vascular tone normalizes [5, 8, 10]), it is advisable to make re-angiographic examination in order to confirm its existence which is rarely done in most cases. Therefore, Chen S.P. and co-authors [3, 6] reported that there were multiple recurrent attacks of THH within 1–2 weeks, and those patients who underwent MRA screening were more likely to be diagnosed with RCVS. Thirdly, not all instrumental methods are sensitive enough to detect vasospasm of the distal parts of the arteries, especially in a single examination. Thus, performing dynamic MRA examination significantly increases the probability of detecting a typical RCVS -specific neuroimaging picture.

Aim: To study the diagnosis and differential diagnosis of recurrent cerebral vasoconstrictive syndrome.

Materials and methods: We selected 80 patients, aged 18-61 (average age 38.5 ± 11.1) of the Neurology Department in the Clinical Hospital of Andijan State Medical Institute. 26 (32%) were men and 54 (68%) were women.

We performed MRI and MRI angiographic examination of the patient on a TOSHIBA (1.5T) MRI machine to study the blood flow rate in the brain, TCD or USDS, using the Lindegaard index to diagnose cerebral vascular vasospasm and laminar flow in the common carotid artery. The Lindegaard index refers to the ratio of the average blood flow rate of the middle cerebral artery to the average blood flow in the extracranial segment of the internal carotid artery (up to 3.0 in norm). According to TCD, the diagnostic factors for vasospasm are counted by increasing the average laminar blood flow rate along the middle cerebral artery to 120 cm/s and higher and the Lindegaard index to 3 and higher. In vasospasm, the laminar blood flow rate at a mild level is 120–200 cm /s, and it is 200 cm/s and higher at a marked level. For a general assessment of the cognitive system, a short scale MMSE (28-30 points in norm, 24-27 points cognitive impairments, 20-23 points mild dementia, 11-19 points moderate dementia, 0-10 points severe dementia), for a general assessment of memory impairment with an emphasis on memory general cognitive the Reisberg scale (2008 year), for a general assessment of headaches the VAS scale (0 points in norm, 1-3 weak pain, 4-6 moderate pain, 7-9 severe pain, 10 unbearable pain), the MIDAS scale to assess quality of life have been used in our study. We divided the selected patients into two groups.

Group I represented 30 (38%) patients with RCVS clinics (I67.8 according to ICT-10).

Group II represented 50 (62%) patients with migraine clinics (G43.0 according to ICD-10).

Mathematical processing was carried out using the student method, parametric and non-parametric criteria (Kruskal-Wallis criterion, Mann-Winnicott criterion).

Obtained results: In the first group of patients (RCVS) patients complained of quick development (within a few minutes) of a severe headache

(100%), nausea (90%), on brain MRI T1, T2, FLAIR and on the basis of "beads-shaped" vasoconstrictive changes (100%) in cerebral vessels in the study of vascular regimes the diagnosis was made. It was found that these vasoconstrictive changes persist for 3 months. In the second group (migraine) patients have been diagnosed according to the complaints (moderate or severe headache, the development of headache in a few hours, nausea), anamnesis, clinical manifestations, neuroimaging characteristics.

In the first group ($n = 30$) in T1, T2, FLAIR modes the focal signs haven't been detected in the brain, no brain changes in 21.7% of patients, 88.9% hypotrophy in cerebral pustules, small focal gliosis in the cerebral hemispheres, in subcortical structures and periventricular areas infiltrative changes, vasoconstrictive changes in cerebral vessels in angioregime have been detected (Fig. 1).

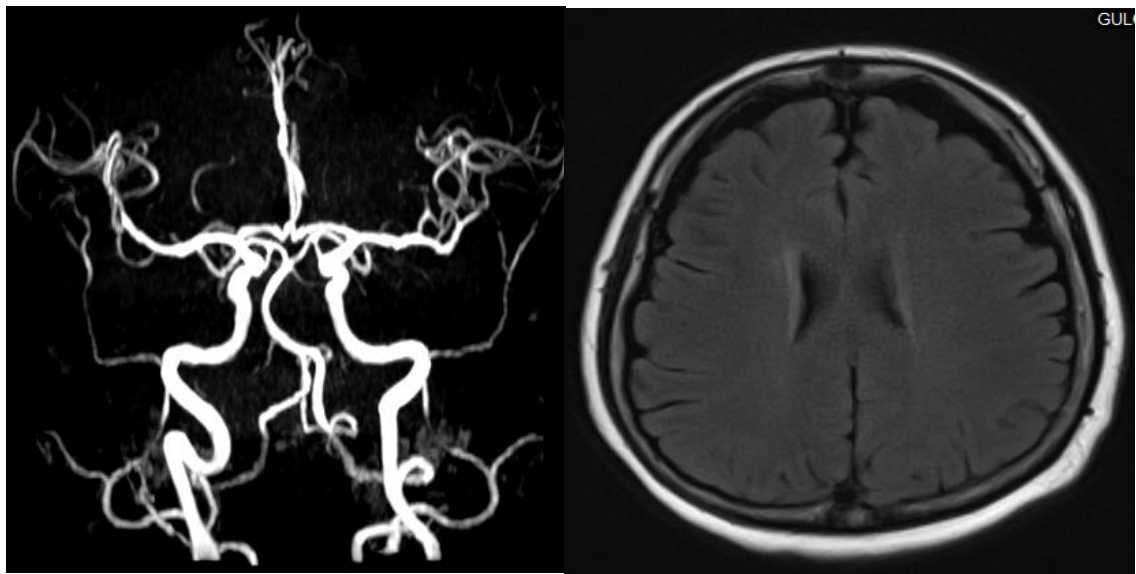

Figure 1. MR angiography in a patient of the first group vasoconstrictive changes in medium and small caliber vessels (A), enlargement of the cerebral hemispheres and lateral ventricles (B) in the MRI T1 mode have been revealed.

In group II (migraine group) ($n = 50$) in T1, T2, FLAIR modes focal signs haven't been detected in the brain, in 50% of patients no changes in the brain, in 50% there was hypotrophy in the cerebral cortex, infiltrative changes in

subcortical structures and periventricular areas have been detected, vasoconstrictive changes in the blood vessels haven't been detected in angiogram (Fig. 2).

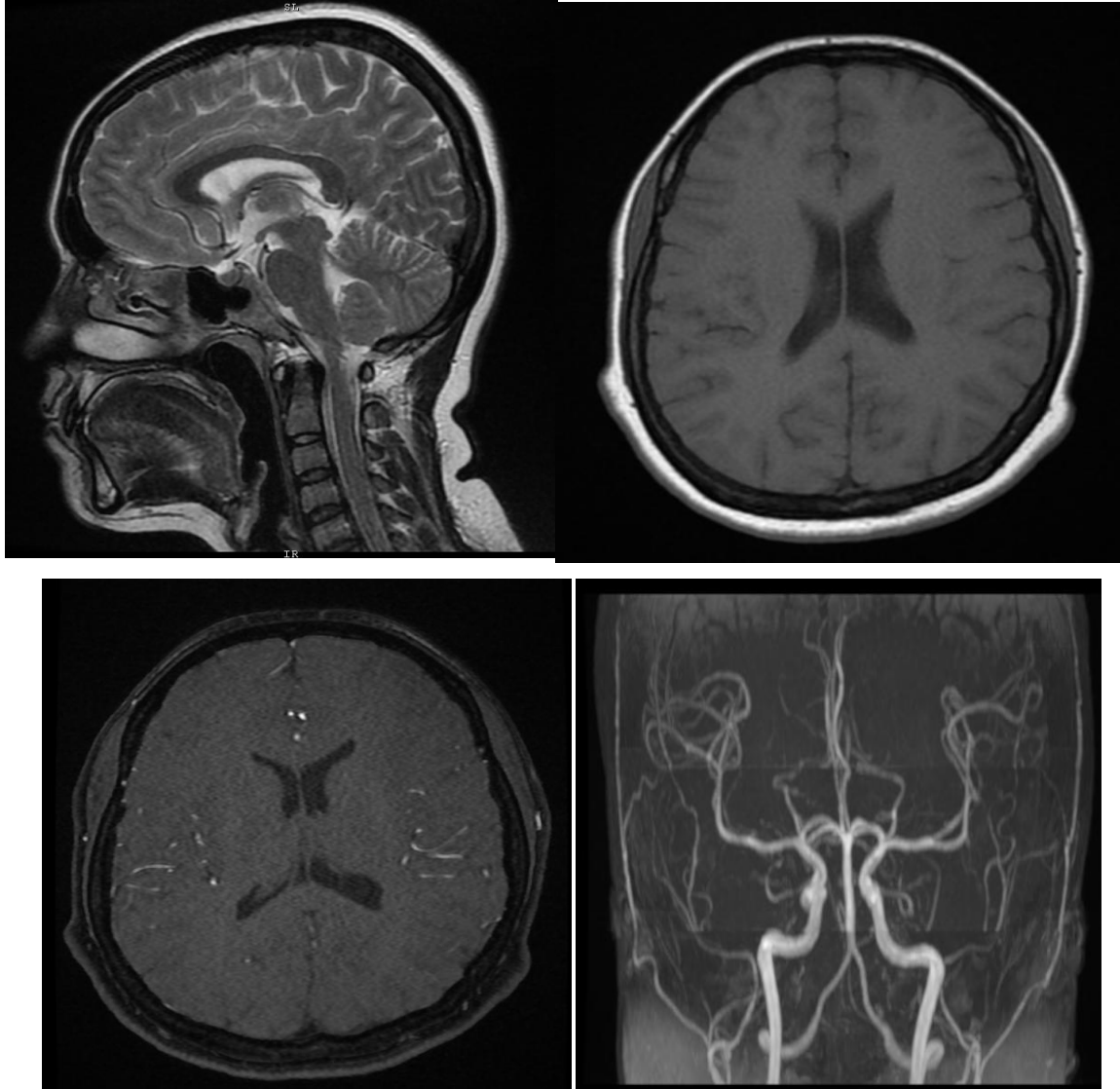

Figure 2. In the second group of patients, MRI examination in T1, T2 modes (A, B), vasoconstrictive changes in vessels (V, G) on MRI angiography have not been detected.

In the TCD examination, the Lindegaard index in the cerebral vessels and the laminar flow rate in the internal carotid artery of patients have been examined and the following results have been obtained (Table 1).

Average indicators of Lindegaard index and laminar blood flow rate along the internal carotid arteries.

Table 1

	I-group (n=30)	II- group (n=50)	Xruscal-Willis indicators
Average indicators of laminar blood flow rate along the internal carotid arteries.	142,5±17,2	88,4±13,2	$\chi^2 = 64,5$ $p < 0,01$
U Mann-Whitney indicators	U=0,001 $p < 0,01$	U=671,0 $p > 0,05$	
Average indicators of Lindegaard index	3,4±0,3	2,2±0,3	$\chi^2 = 65,2$ $p < 0,01$
U Mann-Whitney indicators	U=0,001 $p < 0,01$	U=720,0 $p > 0,05$	
	*	**	

In order to assess objectively the intensity of headache, VAS (Visual Analogue Scale), the scale which we have chosen is assessed in the range of 0 to 10 points (Table 2).

Average scores of assessing headache intensity according to VAS scale.

Table 2

	I-group (n=30)	II- group (n=50)
Average indicators of VAS	7,7±1,5	6.8 ± 0.9

The intensity of headache was highest in patients of group I, i.e. an average of 7.7 ± 1.5 points in group IA. In group II, the score is 6.8 ± 0.9 . At the

same time, group I patients experience such symptoms as nausea and vomiting as well (Table2).

When we have examined 80 patients according to MIDAS scale: group I (n = 30) in patients with uncomplicated RCVS (Fleming Coll syndrome) grade I disorders have not been observed according to MIDAS scale, grade II disorders in 22%, grade III disorders in 52%, grade IV disorders in 26% of patients have been observed. In patients with migraine of the second group (n = 50), grade I disorders have been detected in 10%, grade II disorders in 44%, grade III disorders in 30%, and grade IV disorders in 16% of patients according to MIDAS scale. (Table 3).

Table 3

Results of patients according to MIDAS scale

	I grade (0-5mark).	II grade (6-10mark).	III grade (11- 20mark).	IV grade (21< mark).
I-group (n=30)	-	7(22%)	16(56%)	8(26%)
II- group (n=50)	5(10%)	22(44%)	15(30%)	8(16%)

We used the MMSE scale, a short scale that assessed the mood of 80 chosen patients. In group I (n = 30) with uncomplicated RCVS (Fleming Coll syndrome) normal condition in 48% of patients, mild cognitive impairment in 43% and mild dementia in 9% of patients have been observed. In the second group (n = 50) of migraine patients normal condition in 86%, mild cognitive impairment in 12% and mild dementia in 2% of patients, moderate or severe dementia haven't been observed in this group (Table 4).

Table 4**Results of patients on the MMSE scale.**

	I-group (n=30)	II- group (n=50)
28-30 mark (normal)	14(48%)	86%
24-27 mark (mild cognitive impairment)	13(43%)	12%
20-23 mark mild dementia	3(9%)	2%
11-19 mark moderate or severe dementia	haven't been observed	haven't been observed
0-10 mark severe dementia	haven't been observed	haven't been observed

In addition, we have used the Reisberg scale (2008), a general assessment of memory, to determine the decline in overall cognitive activity in 80 patients. In group I (n = 30), patients with RCVS (Fleming Coll syndrome) normal memory in 22%, subjective memory impairment in 56% and mild cognitive impairment in 22% of patients have been observed (Tables 3.5). Moderate, severe or very severe cognitive impairments have not been observed. In the second group (n = 50), of migraine patients 36% had normal memory, 62% had subjective memory impairment, and 2% had mild cognitive impairment. Moderate, severe or very severe cognitive impairment have not been observed (Table 5).

Table 5

Results of the Reisberg scale (2008) on the assessment of patients' general memory

	I-group (n=30)	II- group (n=50)
normal memory	7(22%)	36%
subjective memory impairment	17(56%)	62%
mild cognitive impairment	7(22%)	2%
Moderate cognitive impairment	haven't been observed	haven't been observed
severe cognitive impairment	haven't been observed	haven't been observed
very severe cognitive impairment	haven't been observed	haven't been observed

Analysis of the obtained results: Based on the above results, the clinical picture in patients with RCVS the onset of a headache develops in a few minutes, the headache in patients with migraine develops in a few hours. On evaluating the intensity of headache according the VAS scale the first group of patients had severe or unbearable type of headache, the second group of patients had moderate and severe type of headache.

On examining the cognitive activity according to MMSE scale in the first group of patients mild impairment of cognitive function has been detected in 43% of patients and in the second group of patients impairment of cognitive function has not been detected. The Reisberg scale (2008) identified subjective and mild cognitive impairment in the first group of patients, and mainly subjective cognitive impairment in the second group of patients.

Neuroimaging examinations revealed “rosary” vasoconstrictive changes in the cerebral vessels of the middle and small humus in the first group of patients, while no vasoconstrictive changes in the cerebral vessels were detected in the second group of patients. TCD examination showed the highest level of cerebrospinal vasospasm in group I LRBF(linear (laminar) rate of blood flow) of the internal carotid artery in other objective indicators (LRBF 142.5 ± 17.2 r <0.01), in group II with migraine a slight decrease in LRBF in the main arteries has been observed in patients because there is no vasospasm in the pathogenesis of this disease.

In group II, the average index of LRBF was 88.4 ± 13.2 r > 0.05 . The Lindegaard index indirectly reflects the levels of expression of cerebral vasospasm. Lindergaard index is 3.4 ± 0.3 r <0.01 . In patients group II with migraine the Lindegaard index obtained a normal result in the main arteries.

Conclusion: 1. RCVS secondary headache is a part of migraine primary headaches.

2. In patients with RCVS headache develops more quickly than migraine. Intensity of headache. A severe type of headache is observed in RCVS Mild cognitive impairment has been detected in patients with RCVS, subjective impairment of cognitive activity has been detected in patients with migraine.

3. Neuroimaging examination of the brain MRA revealed " beads-shaped" vasoconstrictive changes in the cerebral vessels in patients with RCVS, in patients with migraine no such changes in the cerebral vessels have been revealed.

4. The TCD test showed a high Lindegaard index and laminar flow rate in RCVS and a normal result in Lindegaard index and laminar flow rate in migraine.

5. In the treatment of patients with RCVS we use calcium channel antagonists (nimodipine, nifedipine), magnesium sulfate, in the treatment of

migraine we use analgesics, NNAA (non-steroidal anti-inflammatory agent), ergotomins, triptans, anticonvulsants.

References:

1. [Chen](#) Ch, Yu, [Chen](#) Sh, P, [Fuh](#) J, L, [Lirng](#) J,F, [Chang](#) F,Ch, [Wang](#) Y,F, [Wang](#) Sh,J. Vascular wall imaging in reversible cerebral vasoconstriction syndrome – a 3-T contrast-enhanced MRI study // [The Journal of Headache and Pain](#) – 2018. vol – 19. – P. 74.
2. Chen SP, Fuh JL, Lirng JF et al Recurrence of reversible cerebral vasoconstriction syndrome: a long-term follow-up study. //Neurology – 2015. Vol – 84.– P - 1552–1558.
3. Elisabeth B.Marsh, Wendy C. Ziai, Rafael Llinas H. The Need for a Rational approach to vasoconstrictive syndromes: transcranial Doppler and calcium channel blockade in reversible cerebral vasoconstriction syndrome. Case Report // Neurology – 2016. Vol 8. - p.161 – 171.
4. John S., Singhal A.B., Calabrese L. et al. Long-term outcomes after reversible cerebral vasoconstriction syndrome // Cephalalgia. — 2016. Vol — 36(4). — P. 387-94.
5. Grooters G.S., Sluzewski M., Tijssen C.C. How often is thunderclap headache caused by the reversible cerebral vasoconstriction syndrome? // Headache. — 2014. Vol — 54.— P. 732-35.
6. Kim T., Ahn Sh., Sohn C.H. et al. Reversible cerebral vasoconstriction syndrome at the emergency department // Clin. Exp. Emerg. Med. — 2015. Vol — 2(4).— P. 203-209.
7. Lee MJ, Cha J, Choi HA et al Blood-brain barrier breakdown in reversible cerebral vasoconstriction syndrome: implications for pathophysiology and diagnosis. Ann Neurol – 2017. vol – 81.– p - 454–466.

8. Mehmet A Topcuoglu, Aneesh B.Singhal. Hemorrhagic Reversible Cerebral Vasoconstriction Syndrome feature and mechanism //Stroke - 2016. P.1742-1747.

9. Mehmet A Topcuoglu. Gender and hormonal influences in reversible cerebral vasoconstriction syndrome. //European stroke journal – 2016. vol.I(3). P.199-204.

10. Migual A. Barboza “Reversible cerebral vasoconstriction syndrome and nonaneurysmal subarachnoid hemorrhage”//JVIM - 2014, Vol - june. p 17-20.

11. Miller T.R., Shivashankar R., Mossa-Basha M., Gandhi D. Reversible Cerebral Vasoconstriction Syndrome, Part 1: Epidemiology, Pathogenesis, and Clinical Course // Am. J. Neuroradiol. — 2015. Vol —36(8). — P. 1392-9.

12. Mossa-Basha M, Shibata DK, Hallam DK et al Added value of Vessel Wall magnetic resonance imaging for differentiation of nonocclusive intracranial Vasculopathies. // Stroke – 2017. Vol – 48. – P - 3026–3033.

13. Obusez EC, Hui F, Hajj-Ali RA et al High-resolution MRI vessel wall imaging: spatial and temporal patterns of reversible cerebral vasoconstriction syndrome and central nervous system vasculitis. //AJNR – 2014. Vol – 35. – P - 1527–1532.

14. Sanoeva M.J, Saidvaliev F.S. Migraine — yesterday, today, tomorrow. modern look on the problem.// to practicing neurologist – 2016. Vol – 8. –p 72-79.

15. Singhal AB, Topcuoglu MA, Fok JW et al Reversible cerebral vasoconstriction syndromes and primary angiitis of the central nervous system: clinical, imaging, and angiographic comparison. Ann Neurol – 2016. Vol – 79. – p - 882–894.

16. Susanne. "Differentiating reversible cerebral vasoconstriction syndrome with subarachnoid hemorrhage from other causes of subarachnoid hemorrhage." //JAMA Neurol – 2013. Vol – 10. - p. 1254-1260.

Humanities, Literature & Arts

- *African Studies & History*
- *American Literature & Studies*
- *Asian Studies & History*
- *Canadian Studies & History*
- *Chinese Studies & History*
- *Communication*
- *Drama & Theater Arts*
- *English Language & Literature*
- *Epistemology & Scientific History*
- *Ethnic & Cultural Studies*
- *Feminism & Women's Studies*
- *Film*
- *Foreign Language Learning*
- *French Studies*
- *Gender Studies*
- *History*
- *Humanities, Literature & Arts (general)*
- *Language & Linguistics*
- *Latin American Studies*
- *Literature & Writing*
- *Middle Eastern & Islamic Studies*
- *Music & Musicology*
- *Philosophy*
- *Religion*
- *Sex & Sexuality*
- *Visual Arts*

FORMATION OF SHORT-STORY CYCLE

Natia Tolordava

PhD Student at the Faculty of Humanities, Sokhumi State University, Georgia

Key Words: The cycle of stories; Short stories; Irish writers; Motology.

Introduction: The cycle of stories is a collection of interconnected stories, which combines a series of works consisting of separate stories, similar to each other in certain fragments. The interrelationships between the stories may be due to the general environment in which the story unfolds; With the character (s) or the main message of the writer - a theme that then emphasizes other unifying elements, such as a clear aesthetic structure or cross-references in all of these works.

Studies show that the cycle of Irish short stories dates back to the late 19th and early 20th centuries and is represented by Jane Barlow, Thomas Moore, James Stephens, and Samuel Beckett and later, a series of short stories is created by the works of writers of Irish origin. Some of the best examples of this are: James Joyce's "Dubliners" (1914); Alice Munro's "Dear Life" (2012) and William Trevor's "After Rain" (1996). Due to the popularity of Irish short stories and the rather rich literary material, the cycle of Irish short stories in literary studies is not recognized as a subgenre, nor is it formulated as a separate clear concept, and as works of a common genre, "interconnected stories" come together under one term. However, on the basis of these small examples, beyond which there are many more literary specimens, it can be said that there is a fairly diverse cycle of works in the genre of Irish short stories written in English, the connection of which is evident in their form and content. About "genre memory". [Stanford University Press, 1990, Gary Saul Morson, Caryl Emerson, "Mikhail Bakhtin: Creation of a Prosaics": 295] This concept refers to the influence of writers who already have certain traditions in the conscious or

unconscious memory of individual writers. Of the three writers we have listed, Joyce and her "Dubliners" can be considered the source of inspiration for the cycle of Trevor and Manro stories. However, in order to determine the extent to which the works of certain writers can be attributed to one particular literary current cycle, the genre, form, structure, and subject matter of the works must be well studied. Whether you combine them with a narrative perspective of story development; Whether a similar chronological development of events is revealed in the works. Whether it is manifested in the works, the writer's obvious implicit or explicit consciousness, in the prologue of the story, in the epilogue, even in the subtitle, in the intertextual direction or in the key meaning. Irish stories mainly deal with topics such as: the relationship between the individual and society; National identity issues; Family and personal development issues; The role of women in patriarchal society, etc. It is this thematic chain that should become, connecting the stories and uniting them in one cycle. However, the term "cycle" does not necessarily mean the idea of a circle and the development of the same thought in storytelling. Thus, the cycle of stories is a short work of art, which in turn consists of separate independent stories, but is gathered in the context of a single whole.

To date, based on the research conducted by not a single literary critic or philosopher, it can be said that from the beginning of the cycle of short stories, early ancient literature and classical works of that period can also be considered. For example: Homer's *Odyssey*; "One Thousand and One Nights" from Arabic folklore; Ancient Greek "Ovid's *Metamorphoses*" and "Ulster Cycle stories" from Irish mythology. According to scholars, it is this literary "value" that becomes the source of inspiration for the works of such boomerang classics as Dante Alighieri, Giovanni Boccaccio, Geoffrey Chaucer and William Shakespeare. The main concept of the works created by these classics is their individual narrative episodes, which combine a common theme and structure, which is

mainly conveyed in the prologue, epilogue and transitional paragraphs between the works. , Which dates back to the second half of the 19th century, when writers were already actively developing the so-called The frame of the stories, in the preface or in the prologue and the epilogue, the main passages that connect the subsequent dashed stories with each other. Theme (community life); Characters which, in spite of substantial differences, still evoke in the reader an association with the resemblance of one of the characters in any other work, and occupy a worthy place in this direction, both in Irish literature and in the works and works of writers of Irish descent. The best example of this is Jane Barlow's "Irish Idylls" (1892).

Conclusion: It can be said that the formation of the cycle of stories has evolved. The tendency to write works in this form is already observed in early classical works. Proof of this: Homer's "Odessa" and Irish mitology; As well as Boccaccio's "Decamero" and Jeffrey Chaucer's "Canterbury Tales", created in the Middle Ages. Renaissance period sonnets, lyrical and epic genres became popular, feature literature and a cycle of short stories. Whose development has been continuous since the earlier period and to this day has a worthy place among the works of the literary genre.

Social Sciences

- *Academic & Psychological Testing*
- *African Studies & History*
- *Anthropology*
- *Archaeology*
- *Architecture*
- *Asian Studies & History*
- *Bioethics*
- *Canadian Studies & History*
- *Chinese Studies & History*
- *Cognitive Science*
- *Criminology, Criminal Law & Policing*
- *Development Economics*
- *Diplomacy & International Relations*
- *Early Childhood Education*
- *Economic History*
- *Education*
- *Educational Administration*
- *Educational Psychology & Counseling*
- *Educational Technology*
- *Environmental & Occupational Medicine*
- *Environmental Law & Policy*
- *Epistemology & Scientific History*
- *Ethics*
- *European Law*
- *Family Studies*
- *Feminism & Women's Studies*
- *Forensic Science*
- *Geography & Cartography*
- *Health Policy & Medical Law*
- *Higher Education*
- *History*
- *Human Migration*
- *Human Resources & Organizations*
- *International Law*
- *Law*
- *Library & Information Science*
- *Middle Eastern & Islamic Studies*
- *Military Studies*
- *Paleontology*
- *Political Science*
- *Public Health*
- *Public Policy & Administration*
- *Science & Engineering Education*
- *Sex & Sexuality*
- *Social Sciences (general)*
- *Social Work*
- *Sociology*
- *Special Education*
- *Sustainable Development*
- *Teaching & Teacher Education*
- *Technology Law*
- *Urban Studies & Planning*

THE CONCEPT AND SIGNIFICANCE OF INDIVIDUAL LABOR DISPUTES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich

Doctor of Science, Tashkent State Law University

The issue of the relevance of individual labor disputes is a separate topic of study. The reason is that it is impossible to appeal to the competent authority without resolving the dispute.

In determining the jurisdiction of each individual labor dispute, it is necessary to first determine what the dispute is, then determine its nature, and then determine what legal relationship the field of labor law arises from.

Jurisdiction of labor disputes and referral to the competent authority are two interrelated concepts, but not identical in nature and content.

The responsibilities of the competent authority are determined by the tasks and functions in the field of labor disputes. These include the power to accept disputes for consideration, to consider disputes in accordance with the procedural order, and to make decisions on disputes. In order to hear a case, the receiving competent authority must first determine whether the case is within its jurisdiction.

Jurisdiction refers to the jurisdiction to consider and resolve individual labor disputes. Depending on the court, all individual labor disputes can be conditionally divided into the following groups:

- a) considered in the general order, providing for two stages:
 - pre-trial stage (preliminary consideration of the dispute in the commission on labor disputes);
 - Judicial stage (transfer of the dispute to court for consideration by the interested party in connection with the appeal of the decision of the commission on labor disputes);

b) considered directly in court (using the norms of labor and civil procedure legislation);

c) for certain categories of employees, considered in a special order provided by the Labor Code of the Republic of Uzbekistan and other laws.

In general, the Labor Disputes Commission only deals with disputes arising from individual employment relationships. These can be, for example, disputes related to the application of the terms of employment specified in the employment contract.

Article 263 of the Labor Code of the Republic of Uzbekistan defines the powers of the commission on labor disputes. In accordance with Part 1 of Article 263 of the Labor Code of the Republic of Uzbekistan, a labor dispute is considered by the labor dispute commission if the employee has not resolved the dispute independently or in direct participation with the employer in the presence of a trade union committee or other employee representative body.

In the consideration of individual labor disputes, this commission is the pre-trial dispute resolution body.

The Labor Disputes Commission may consider the following individual labor disputes:

1) on invalidation of the conditions constituting the content of the employment contract;

2) related to working hours and rest time;

3) remuneration of labor, overtime pay, merging of professions (positions), expansion of services or increase in the volume of work performed;

4) on the introduction of monthly and annual bonuses for certain categories of employees;

5) on the legality of the application of disciplinary measures by the employer;

6) disputes over the right to basic and additional leave and their payment, determination of working hours and rest and part-time work, payment for overtime and night work and other working hours;

7) disputes related to persons illegally fired (suspended) in the event of suspension of payment;

8) on the financial responsibility of the employer for the delay in payment of wages;

9) other individual labor disputes, if they are not within the direct jurisdiction of the court by labor legislation and labor law, social partnership agreement, collective bargaining agreement, employment contract and the Labor Code of the Republic of Uzbekistan.

The Labor Code of the Republic of Uzbekistan does not consider the Labor Disputes Commission as the main body for resolving employee disputes. The Code does not exclude the possibility that an employee may file any dispute directly with the court, bypassing the Labor Disputes Commission. According to Article 269 of the Labor Code of the Republic of Uzbekistan, individual labor disputes are considered in court on the basis of an application of an employee, employer or trade union. If the parties do not agree with the decision of the Labor Disputes Commission, the employee may appeal directly to the court. The Labor Disputes Commission is not a body that deals with compulsory initial labor disputes.

The Constitution of the Republic of Uzbekistan guarantees everyone the right to judicial protection. According to Article 269 of the Labor Code of the Republic of Uzbekistan, labor disputes are considered directly in district (city) courts in the following cases:

1) if the commission of labor disputes has not been formed at the place of work of the employee;

2) regardless of the grounds for termination of the employment contract, on the resumption of employment, on the change of the definition of the time and grounds for termination of the employment contract, on the payment of time for performing compulsory progul or low-paid work;

3) they are about compensation for damage caused by the employee to the employer;

4) that they are about to be reimbursed by the employer for damage (including moral damage) or damage to the employee's property as a result of injury to the employee's health while performing their duties;

5) they have been denied employment in the cases provided for in the second part of Article 78 of the Labor Code;

6) they arise on issues that have been agreed in advance with the employer and the trade union committee or other representative body of employees.

Except for the labor disputes listed in the first part of Article 269 of the Labor Code of the Republic of Uzbekistan, the employee has the right to appeal directly to the district (city) courts on any dispute.

Labor disputes over compensation for pecuniary damage caused to officials by officials shall be considered by economic courts in cases where damage caused by an official during the consideration of an economic dispute is determined.

Labor disputes concerning the establishment of new working conditions for an employee or a change in existing conditions shall be resolved by the employer and the relevant trade union body or other employee representative body.

Labor disputes concerning the application of the provisions of labor laws and other regulations, as well as the application of the obligations of the employment contract to establish new working conditions or change existing

conditions are considered by the labor disputes commission or court at the employee's discretion (Article 280 of the Labor Code).

According to Article 107 of the Constitution of the Republic of Uzbekistan and the Law of the Republic of Uzbekistan "On Courts", as a rule, civil cases are first heard in district (city) civil courts.

Inter-district civil courts have jurisdiction over all civil cases within the jurisdiction of the courts, except for cases within the jurisdiction of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan, regional (city) courts.

According to Article 30 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan, the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan considers cases within its competence, as well as taking any case from any court of the Republic of Uzbekistan. has the right to transfer from one court to another.

According to Article 29 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan, the courts of the Republic of Karakalpakstan, regional and Tashkent city courts hear cases on adoption of a foreign citizen or stateless person, as well as other cases within its competence.

Judicial jurisdiction of labor disputes is divided into the following types:

- 1) general;
- 2) alternative;
- 3) absolute;
- 4) interconnectedness of cases;
- 5) agreed.

General affiliation allows the plaintiff to apply to the court only at the location of the defendant. Pursuant to Article 33 of the Code of Civil Procedure, as a general rule, a claim is instituted at the place of permanent residence or permanent employment of the defendant. Applications to organizations are submitted to the court at the place of state registration.

Alternative jurisdiction involves the plaintiff's right to choose the court that is most convenient for him, from two, and in some cases three, courts. The plaintiff does not have the right to appeal simultaneously to two courts located at the location of the organization and at the place of residence of the citizen.

According to Article 34 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan, restoration of labor, pension and housing rights, return of property or its value, unlawful sentencing, unlawful criminal prosecution, unlawful detention or arrest as a precautionary measure Claims for damages caused as a result of the imposition of an illegal administrative penalty in the form of may also be submitted to the court of the plaintiff's place of residence.

Article 35 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan provides for special cases of jurisdiction, one of which is a claim for the right to a building, deregistration of property, determination of the procedure for land use.

According to Article 27 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan, when several claims are interrelated, some of which apply to the civil court and some to the economic court, all claims must be considered in the civil court.

When several claims are interrelated, some of which apply to the civil court and some to the administrative court, all claims must be heard in the civil court.

The counterclaim shall be filed at the place where the original claim is being considered. A civil suit arising from a criminal case shall be submitted for consideration in civil proceedings in accordance with the rules of jurisdiction established by the Code of Civil Procedure, if it has not been instituted or resolved during the criminal case.

The parties may, by mutual agreement, change the jurisdiction of the territorial court for a particular case (Article 36 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan).

The jurisdiction established by Article 35 of the Code of Civil Procedure of the Republic of Uzbekistan may not be changed by agreement of the parties.

Violation of the rules of belonging has negative legal consequences. Pursuant to Article 124 of the Code of Civil Procedure, a judge shall dismiss a case on the case if it does not fall within the jurisdiction of that court.

In this case, the court decision must specify which court the interested person should apply to.

The absence of the right to initiate a claim has legal consequences, such as termination of the proceedings on the case, if it is initiated in violation of the established rules.

WAYS OF REALIZATION OF THE HUMANISTIC DIRECTION FORMATION OF KEY COMPETENCIES OF STUDENTS BY MEANS OF IMPLEMENTING A PERSONALITY-ORIENTED APPROACH TO THE EDUCATIONAL PROCESS

Коваленко С.І.

Україна, Харківська обл., м. Люботин, Люботинський професійний ліцей залізничного транспорту

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, гуманістичне виховання, особистість, особистісно-орієнтований підхід, ключові компетентності, кваліфікований робітник.

KEYWORDS: professional (vocational and technical) education, humanistic education, personality, personality-oriented approach, key competencies, qualified worker.

Серед головних завдань сучасної освіти – адаптація здобувачів освіти до життя, прищеплення йому їм навичок самоосвіти, використання отриманих знань.

Одним із принципів реалізації Державної національної програми “Освіта. Україна XXI століття” є гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб [1].

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено: “Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...” [3], а Закон України “Про загальну середню освіту” (стаття 5) серед першочергових завдань загальної середньої освіти проголошує “виховання громадянина України,

формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань” тощо [2].

При цьому особливо актуальним представляється побудова освітнього процесу на засадах гуманістичної педагогіки і гуманістичної освіти, в основі яких головна і непорушна цінність людини, її волі, вибору і можливостей її розвитку.

Ідеї гуманістичного виховання були предметом наукових досліджень Ш.А. Амонашвілі, Г.С. Батищева, Є.В. Бондаревської, Б.П. Бітінаса, В.Ф. Володько, К.В. Гавриловця, Б.С. Гершунського, Є.В. Петрушкової та ін..

Педагогічний процес, побудований на положеннях гуманістичної педагогіки, спирається на особистість здобувача/здобувачки освіти, ґрунтується на конструктивній роботі здобувачів освіти і викладача, в процесі якої викладач намагається всіляко розвивати їхню ініціативу і створити всі умови для особистісного і творчого розвитку.

Проблема особистісних особливостей здобувачів освіти і можливостей врахування їх в освітньому процесі не нова. Початок теоретичного рівня розробки особистісно-орієнтованого підходу в освітньому процесі пов'язаний з великим педагогом К.Д.Ушинським. Розділити клас на дві групи, з яких одна сильніша за іншу, не тільки не шкідливо, як стверджував дидакт, але навіть корисно, якщо педагог вміє, займаючись з однією групою сам, другій дати цікаву самостійну вправу [6, с.75].

Як вважає І. Якиманська, при такому підході до навчання кожен учень розглядається як окрема, унікальна особистість, змінюється лише вектор напрямку: не від педагогічних дій до учня, а від учня, який вибірково ставиться до цих дій, а не просто бере їх у готовому заданому вигляді. Цьому питанню дуже велику увагу приділяє І.Каплунович. Він вказує на необхідність іти за індивідуальністю дитини і в зв'язку з цим будувати і

реалізувати в педагогічному процесі адаптивні навчальні програми і в цілому сприймати дитину такою, якою вона є [4, с.63].

Традиційне розуміння особистісного підходу визначили в 60-і роки XX століття представники напрямку гуманістичної психології (К. Роджерс, А. Маслоу, Р.Мей, В. Франкл), які стверджували, що повноцінне виховання можливе лише в тому випадку, коли освітні заклади служитимуть лабораторією для відкриття унікального "Я" кожної особистості. Особистісний підхід, таким чином, полягає у сприянні усвідомленню суб'єктом освітнього процесу себе як особистості, у виявленні, розкритті можливостей, становленні самосвідомості, у здійсненні особистісно-значущих і суспільно-прийнятих самовизначення, самореалізації та самоутвердження.

В умовах ринкової економіки підготовка сучасного робітника повинна відповідати цілій низці вимог, під впливом яких вона спрямовується на розвиток у нього вміння: самостійно виконувати і оновлювати знання, ставити проблеми, творчо мислити, приймати оригінальні рішення в нестандартних ситуаціях, бути соціально-активною особистістю тощо. Тому головним завданням професійно-технічної (професійної) освіти є якісна професійна підготовка кваліфікованих робітників для різних галузей економіки з урахуванням потреб ринку, що забезпечується впровадженням інноваційних технологій навчання та застосуванням сучасних виробничих технологій у професійній підготовці робітничих кадрів.

Сучасна економіка вимагає від професійної освіти підготовки конкурентноспроможного фахівця, самостійного, ініціативного, захищеного та мобільного на ринку праці.

Сучасне життя диктує нові підходи до формування освітнього процесу. В той же час виробництво вимагає від закладів освіти

формування у випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти не тільки практичних умінь і навичок, а й розвитку найбільш значущих загальнолюдських якостей, ключових компетентностей, які в процесі трудової діяльності при освоєнні нових виробничих технологій дають змогу динамічно змінювати свою професію.

Реформа освіти в Україні ставить основним завданням, щоб здобувачі освіти після закінчення закладів професійної (професійно-технічної) освіти стали повноправними людьми, готовими до усіх труднощів дорослого життя, здатними вижити і бути успішними. Формула успіху на перший погляд проста:

- ✓ вміти самотійно вчитися і працювати з джерелами інформації;
- ✓ мати особисту точку зору і вміти її аргументувати;
- ✓ вміти бачити проблему;
- ✓ вміти застосовувати набуті знання до розв'язання життєвих проблем;
- ✓ вміти працювати в команді та знаходити консенсус щодо різних переконань та думок.

Шалений розвиток прогресу та суспільства, а саме запровадження у виробництво нової техніки й технологій, становлення й розвиток ринкових відносин і нових форм господарювання, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії та інформації в інтересах людини, про загальні принципи цих перетворень вимагають підвищення рівня технологічної культури підростаючого покоління і висувають перед освітою наступні завдання:

- індивідуальний розвиток особистості, розкриття її творчого потенціалу через реалізацію особистісно-орієнтованої парадигми навчання;

- розвиток у підростаючого покоління критичного мислення як засобу саморозвитку, пошуку і застосування знань на практиці, які є спільними для будь-яких видів виробничої діяльності людини;
- оволодіння вміннями практичного використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, інтернет-технологій;
- формування системи компетентностей про перетворюючу діяльність людини як основи для навчання впродовж життя;
- розширення та систематизація знань про технології і технологічну діяльність як основний засіб перетворювальної діяльності людини;
- виховання свідомої та активної життєвої позиції, готовності до співпраці в групі, відповідальності, вміння обґрунтовано відстоювати власну позицію, що є передумовою підготовки майбутнього громадянина до життя в демократичному суспільстві.

Професійна (професійно-технічна) освіта, зазвичай, розглядається як оволодіння певними навичками з конкретної професії та спеціальності. Однак, як показує практика, в її процесі здобувач/здобувачка освіти отримують широкий комплекс інформації та навичок, а не тільки знання і кваліфікацію за конкретною професією. На думку Г.Є. Зборівського, придбання знань та кваліфікації є основною метою професійної освіти, характерною рисою якої, на відміну від допрофесійних, загальноосвітніх етапів навчання і виховання, є яскраво виражена лінія підготовки до професійної діяльності, що впливає на весь процес освіти [7, с. 225]. Однак при цьому, зведення всієї професійної (професійно-технічної) освіти лише до підготовки людини до майбутньої трудової діяльності є невиправданим судженням всіх можливостей такої освіти. Період, протягом якого людина вчиться, отримує професію, спеціальність і кваліфікацію, є важливою частиною його життя, яка повинна бути наповнена не тільки підготовкою до майбутньої трудової діяльності.

Економічні реформи, що нині відбуваються в нашій державі, внесли значні зміни у підготовку висококваліфікованих робітників для різних галузей промисловості. Тому заклади професійної (професійно-технічної) освіти мають адаптуватися до нових соціально-економічних умов і враховувати потреби сьогодення, бо ринок праці потребує ініціативних, творчих, компетентних і висококваліфікованих робітників, підготовлених до виконання фахової роботи в умовах жорсткої конкуренції.

Професійно-технічна освіта в усі часи була і залишається основою науково-технічного простору, запорукою ефективного економічного розвитку держави.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти, де навчальні групи комплектуються з випускників 9-х класів різних шкіл, особливої уваги набуває вивчення рівня підготовки здобувачів освіти, а саме: виявлення як учнів з прогалинами в знаннях, так і обдарованих. Для кожної категорії існують свої форми і методи педагогічної діяльності.

Специфіка освітнього процесу професійної (професійно-технічної) освіти полягає перш за все в органічній єдності теоретичного і виробничого навчання, тому вимагає застосування найрізноманітніших способів взаємодії того, хто навчає, і тих, кого навчають.

Першочергове завдання загальної освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти – сформувати у здобувачів освіти певну систему знань основ науки, яка б дозволила їм глибше оволодіти предметами професійно-теоретичного циклу, що визначені робочим навчальним планом і кваліфікаційними характеристиками, надалі удосконалювати свою професійну майстерність. Ефективність навчання здобувачів освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти помітно підвищується, якщо підійти до організації освітнього процесу диференційовано. Це означає, що досягнення кінцевих цілей навчання –

формування міцних, усвідомлених, системних знань можливе тільки при послідовному детальному розгляді проміжних, загальних і поодиноких дидактичних цілей.

В закладах професійної (професійно-технічної) освіти також є необхідним урахування основних положень гуманістичної педагогіки, що має бути визначено не тільки побудовою освітнього процесу, а й постановкою в його центр особистості здобувача освіти із опорою на неї, як на відправну точку всього процесу професійної освіти.

Всі основні принципи і положення гуманістичної педагогіки повинні знайти своє відображення в процесі професійної освіти, навчання та підготовки кваліфікованих фахівців. Положення гуманістичної педагогіки повинні враховуватися при формулюванні цілей і завдань професійної освіти, в процесі розробки його змістовного компонента і пошуку засобів розвитку особистості здобувачів освіти. Тому необхідною умовою є розробка системи управління професійною освітою на гуманістичних засадах: поваги до особистості здобувача/здобувачки освіти закладу професійної (професійно-технічної) освіти і уваги до розвитку його творчої компоненти та формування ключових компетентностей.

Саме за вище зазначеними позиціями спрямована робота в Люботинському професійному ліцеї залізничного транспорту відповідно до структури управління навчальним закладом, основною фігурою якої є кваліфікований робітник – випускник/випускниця ліцею, яким притаманні професіоналізм, інтерес до отриманої професії, розуміння її необхідності в житті суспільства.

Метою особистісно-орієнтованих технологій є формування активної, творчої особистості майбутнього фахівця, здатного самостійно будувати і коригувати навчально-пізнавальну діяльність, тобто формування ключових компетентностей.

В умовах особистісно-орієнтованого навчання відбувається становлення та розвиток таких важливих якостей особистості, як рефлексивність, критичність мислення, вміння працювати з інформацією, спілкуватись та нести відповідальність за наслідки спільної роботи.

Особистісно-орієнтований підхід передбачає співпрацю та співтворчість здобувача/здобувачки освіти та викладача. Головною дійовою особою освітнього процесу стає здобувач/здобувачка освіти. Задача викладача – простежити динаміку його розвитку, визначити особисті переваги у роботі з навчальним матеріалом, тобто пізнати здобувача/здобувачку освіти як особистість, розкрити та розвинути їхні індивідуальні здібності.

Здійснення перебудови нашого суспільства, кардинальна економічна реформа, перехід до ринкової економіки викликали необхідність переосмислення і чіткого визначення професійної освіти, конкретизації її мети і завдань з урахуванням нинішніх особливостей і перспектив соціально-економічного розвитку України.

Особливістю освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічна) освіти є те, що його мета – підготовка конкурентоспроможного професійно мобільного фахівця, який відповідає жорстким вимогам ринку праці. Отже, рівень професійної компетенції спеціаліста повинен оптимально співвідноситись як з інтересами особистості, так і з кадровим попитом промисловості.

Для реалізації гуманістичного напрямку формування ключових компетентностей здобувачів освіти засобами впровадження особистісно-орієнтованого підходу в освітній процес в практиці викладачеві необхідно:

- сприяти зацікавленості кожного здобувача освіти в роботі групи за допомогою чітко, зрозуміло та доступно сформульованої мотиваційної установки;

- використовувати різноманітні форми та методи організації навчальної діяльності, орієнтовані на конкретного учня;
- стимулювати здобувачів освіти до висловлювання, використання різних способів розв'язання ситуативних завдань без страху помилитися чи отримати неправильну відповідь;
- створювати на уроці такі педагогічні ситуації, які дають можливість кожному здобувачу освіти проявити ініціативу, самостійність, підтримувати прагнення учня знаходити власний спосіб діяльності, аналізувати та оцінювати роботу інших;
- використовувати різноманітні види пізнавальної діяльності, а також мотиваційний, змістовно-операційний та вольовий компоненти пізнавальної самостійності здобувачів освіти.

При цьому вони отримують більше самостійності, краще осмислюють мету та результати своєї праці, усвідомлюючи, що вони є не об'єктом, а суб'єктом навчальної діяльності; викладач же стає доброзичливим помічником, що зацікавлений у долі кожного учня. Таким чином, відбувається переорієнтація учнів від навчання (“нехай мене навчать”) до учіння (прагну все знати”).

На мій погляд, моніторинг результатів роботи з використанням особистісно-орієнтовного підходу у формуванні ключових компетентностей полягає не тільки в кількості та якості оцінок, отриманих здобувачами освіти, а і в характеристиці їх інтелектуальних умінь, навичок, творчих здібностей.

Отже, особистісно-орієнтоване навчання – це загально дидактичний принцип індивідуального підходу до учнів у формуванні ключових компетентностей.

References:

1. Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ століття” - К.,2000
2. Закон України “Про загальну середню освіту”. – К.,2000
3. Національна доктрина розвитку освіти – К.,2002
4. Васьков Ю. Особистісно зорієнтоване навчання - нова освітня парадигма // Сучасні педагогічні технології: Навч.-метод. посібник. Ч.1 . - Ніжин,2006. - С.63 - 64.
5. Галета Я. Особливості становлення особистості в умовах інформаційного суспільства // Рідна школа. – 2007. - №4. – С.47-50.
6. Гоцкало Н. Особистісно зорієнтований підхід у творчій спадщині видатних педагогів // Сучасні педагогічні технології: Навч.-метод. посібник. Ч.1. - Ніжин,2006. - С.74 - 76.
7. Зборівський Г.Є. Освіта: від ХХ до ХХІ століття. - К.: Вид-во Урал. держ. пед. ун-ту, 2000. - 301 с.
8. Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки молоді/ За ред. В. В. Рибалки. — Київ — Тернопіль, 2000.
9. Садкіна В.І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок: Серія „Золота педагогічна колекція”.– Х.: Вид. група „Основа”, 2011. – 88 с.

ACADEMIC EDITION

Reports of European Academic Research

20 December, 2021

Publisher:
“EASR”
SciPub.de